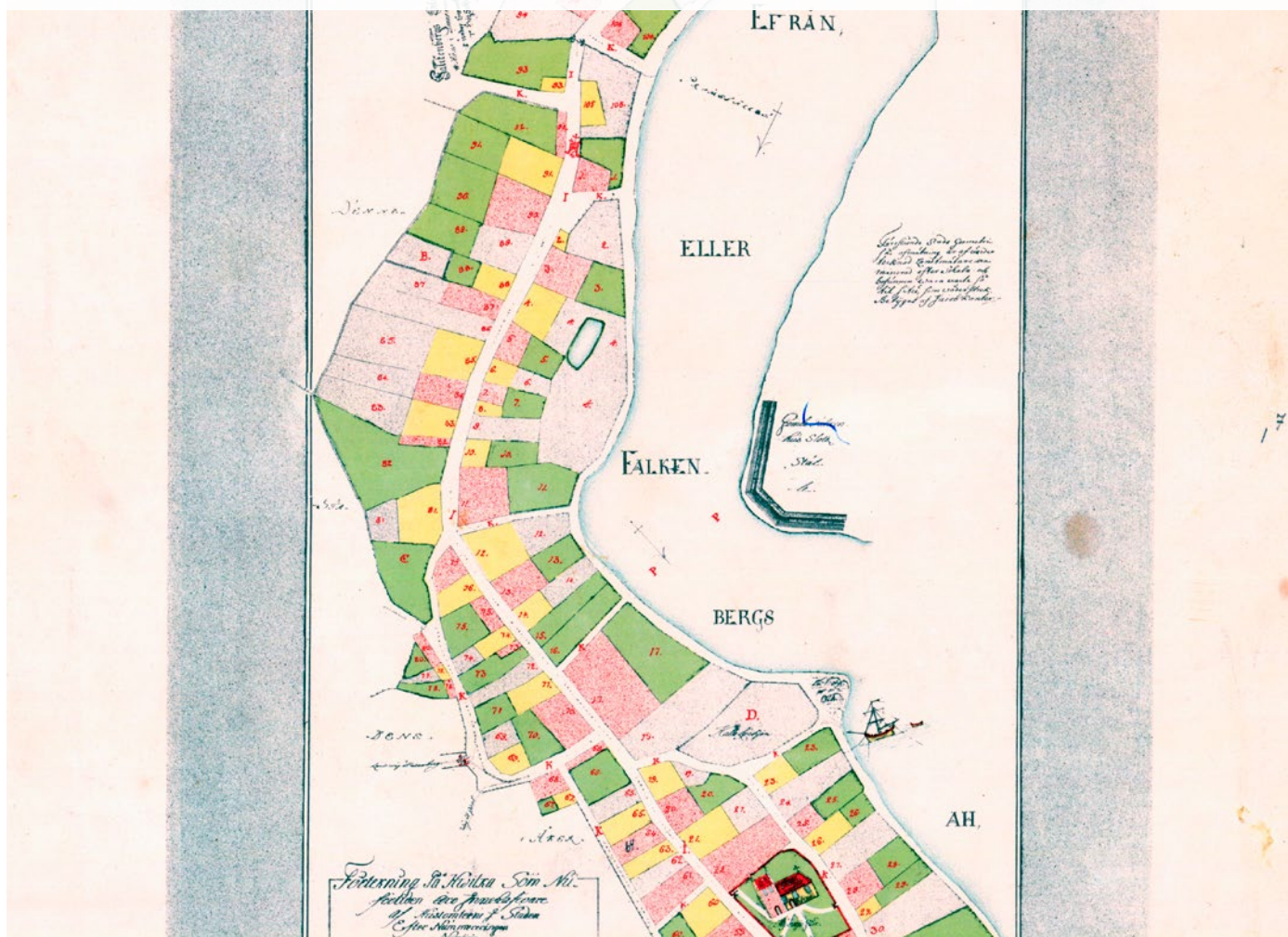

Lina Dahlqvist och Patrik Hallberg

KULTURLAGER OCH BEBYGGELSELÄMNINGAR I STORGATAN FALKENBERG

Halland, Falkenbergs stad och kommun, Innerstaden 3:1 och Västra gärdet 2:1, L1997:2181

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2026:15

KULTURMILJÖ
HALLAND

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2026

Arkeologisk förundersökning och schaktningsövervakning 2025

Bild framsida: Johan Söderlings karta över Falkenberg från 1754.

Ärende nr ms2006/02316.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Tidigare insatser	5
Syfte och metod	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Historisk markanvändning och kartanalys	7
Resultat	10
Schakt 1 (OS20008)	10
Schakt 2 (OS20025)	11
Schakt 3 (OS20046)	13
Analyser	16
Fynd	16
Tolkningsförslag	17
Platsens kunskapspotential	18
Åtgärdsförslag	18
Referenser	18
Tekniska och administrativa uppgifter	19

BILAGOR	21
Bilaga 1 Schakttabell	
Bilaga 2 Kontexttabell	
Bilaga 3 Matriser för schakt 1–3	
Bilaga 4 Fyndlista	
Bilaga 5 Makrofossilanalys, Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult	
Bilaga 6 ¹⁴ C-datering, Melanie Mucke, Ångströmlaboratoriet Uppsala Universitet	
Bilaga 7 Delrapport, konservering, Studio Västsvensk Konservering	
Bilaga 8 Fotolista	
Bilaga 9 Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning, Patrik Hallberg, Kulturmiljö Halland	

Figur 1. Undersökningarnas läge utsatt på Lantmäteriets karta. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Under januari 2025 utförde Kulturmiljö Halland en arkeologisk förundersökning inom fastigheterna Innerstaden 3:1 och Västra gårdet 2:1 i Falkenbergs stad. Under förundersökningen öppnades totalt tre schakt i Storgatan, med fokus på området väst och sydväst om S:t Laurentii kyrka och kyrkogård. I samtliga schakt påträffades arkeologiska lämningar. Dessa bestod främst av olika typer av kulturlager men även en stenkonstruktion och stolp- och störhål påträffades. De undersökta lämningarna dateras till medeltid och tidigmodern tid, där flertalet av lämningarna tolkas tillhöra äldre generationer av Storgatan. Stolp- och störhålen som påträffades i schakt 3 har tillhört äldre bebyggelselämningar eller någon annan typ av konstruktion. Det sammantagna undersökningsresultatet påvisar att det finns bevarade lämningar från Falkenbergs stadslager inom undersökningsområdet. Kulturmiljö Halland förordade att en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning skulle genomföras om exploatörens planer för markningrepp kvarstod.

Den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning genomfördes under perioden 3 april till 12 juni 2025. Vid undersökningen påträffades inga arkeologiska lämningar eller kulturlager, då exploatörens schakt endast grävdes i äldre redan befintliga schakt. Ett mindre antal lösfynd påträffades, men dessa registrerades ej. Resultatet och rapporten för den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning presenteras som en separat bilaga (se bilaga 9).

BAKGRUND

Arkeologer från Kulturmiljö Halland har på uppdrag av Falkenbergs Vatten och Renhållnings AB utfört en arkeologisk förundersökning av fornlämning L1997:2181 (stadslager, Falkenbergs stad) inom fastigheten Innerstaden 3:1 och Västra Gårdet 2:1, enligt länsstyrelsens beslut 431-6467-2024. Orsaken till den arkeologiska förundersökningen var att Falkenbergs Vatten och Renhållnings AB planerar för markningrepp. Arbetet utfördes under tre dagar i januari 2025 under goda väderleksförhållanden.

TIDIGARE INSATSER

Tidigare arkeologiska insatser inom den äldsta delen av Falkenberg har bestått av förundersökningar och schaktningsövervakningar, där de undersökta ytorna har varit relativt små. År 1988 genomfördes en förundersökning där förundersökningsschakt placerades i området runt S:t Laurentii kyrka (Hallanäsgatan, Storgatan, S:t Lars kyrkogata, Södergatan (dagens Kruk-

makaregatan) och Hamngatan). Inom förundersökningsområdet 1988 på Storgatan öppnades fem schakt. Två schakt öppnades även i korsningen mellan Södergatan (dagens Krukmakaregatan) och Storgatan, precis utanför 1988 års förundersökningsområde (fig. 2).

Resultaten från förundersökningen 1988 påvisade främst bevarade kulturlager från äldre gator. Schakten grävdes ner till ett djup på ungefär 1,6 meter och tjockleken på de påträffade kulturlagren var i snitt 0,05–0,1 meter tjocka (sammantaget på alla schakt, även de placerade utanför det aktuella förundersökningsområdet). Bebyggelselämningar kunde endast iakttas i området kring det äldre torget, strax söder om S:t Laurentii kyrka och kyrkogård. Dessa lämningar bestod av stolphål och en nedgrävning (Carlsson & Lundh 1993).

Inga föremålsfynd påträffades som kunde datera kulturlagren som påträffades under förundersökningen 1988. Därför är det svårt att avgöra åldern på den

Fig. 2. Tidigare undersökta ytor i Storgatan (grönmarkerade schakt), från förundersökningen som genomfördes 1988 samt undersökta ytor som förundersöktes i januari 2025 (vitmarkerade schakt). Ortofoto, Lantmäteriet.

äldsta bebyggelsen som påträffades, men minst två bebyggelsefaser kunde urskiljas i två av förundersökningsschakten. Det fyndmaterial som påträffades (både inom och utanför det aktuella förundersökningsområdet) bestod av keramik, kakel, kritpipor, murtegel, fönsterglas/övrigt glas, spikar, slagg, bryne, flinta och brända ben (Carlsson & Lundh 1993).

SYFTE OCH METOD

Syftet med förundersökningen är att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen och bedöma dess vetenskapliga potential inför kommande undersökningar samt att ge länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningen ska fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara fornfynd. Resultaten ska kunna användas av undersökare för att beräkna omfattningen av en arkeologisk undersökning. Resultaten ska också kunna användas i företagens planering.

Förundersökningsområdet innebar vissa svårigheter vilket begränsade både placeringen och storleken på förundersökningsschakten. Storgatan är belagd med kullersten, vilka var tvungna att tas upp innan förundersökningens start där vi planerat att placera schakten. Detta gjorde att vi ute i fält ej hade möjlighet att öppna ytterligare schakt eller bredda de befintliga schakten. Diverse ledningsdragningar, brunnar, det äldre järnvägsområdet med en tidigare gångtunnel under järnvägen, begränsade också undersökningsmöjligheterna. Hänsynstagande till gårds- och garageinfarter, entréer in till bostadshus (där många hade trappor som gick ut i gatan) samt gatans smala bredd var också nödvändigt. Tillstånd att stänga av gatan fanns ej vid förundersökningstillfället.

Baserat på placeringen av de äldre förundersökningschakten från 1988, tillsammans med ovan nämnda orsaker, öppnades tre schakt till en total yta om cirka 31 kvadratmeter inom förundersökningsområdet, med fokus på området väst och sydväst om S:t Laurentii kyrka och kyrkogård (fig. 2). I samtliga schakt begränsades utbredningen i väst och öst av recenta kabelnedgrävningar, och i öst utgjorde även kyrkogårdens mur en gräns.

Förundersökningsschakten upptogs med en traktorgrävare. Recenta bärlager avlägsnades med maskin

ner till den nivå där bevarade arkeologiska lämningar påträffades. Därefter utfördes undersökningen genom handgrävning och viss maskinstödd handgrävning enligt stratigrafisk, kontextuell metod.

Djurbenen som påträffades vid förundersökningen var dåligt bevarade, och smulades sönder vid upptagande. På grund av de dåliga bevarandeförhållandena samlades ytterst få djurben in. Djurtänder höll ihop bättre, och ett urval av dessa samlades in, men gallrades efter fältarbetet.

Samtliga schakt och påträffade arkeologiska lämningar dokumenterades genom inmätning med RTK-GPS, fotografering med digitalkamera och beskrivning i text. Stratigrafiska matriser skapades även för samtliga schakt (se bilaga 3). De påträffade arkeologiska kulturlagren och lämningarna metalldetekterades med hjälp av en pinpointer. Proov för makrofossilanalys samt ¹⁴C-datering samlades in från relevanta kulturlager och lämningar och fynd samlades in. De arkeologiska lämningarna och fynden registrerades sedan i Intrasis. Vidare digital bearbetning har därefter utförts i ArcGIS.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Enligt SGU:s jordartskarta består undergrunden av postglacial sand/grus. Förundersökningsområdet ligger på mellan 5–7 meter över havet.

Förundersökningsområdet innefattade hela Storgatan i de centrala delarna av Falkenberg, mellan Hallanäsgatan i norr ner till Krukmakaregatan i söder, inom fornlämning L1997:2181 (Falkenbergs stadslager) (fig. 3).

HISTORISK MARKANVÄNDING OCH KARTANALYS

Förundersökningsområdet är placerat längs med Storgatan i de äldsta delarna av Falkenberg. Falkenberghus, en befäst borg, omnämns i slutet av 1200-talet och början av 1300-talet. År 1444 omtalas en borgmästare i Falkenberg, och detta är också det som tolkas vara det första säkra belägget för en stadsbildning (Redin 1983; Håkansson 2016).

Den äldsta kartan över Falkenberg är odaterad, men härstammar troligtvis från senare delen av 1600-talet.

Fig. 3. Förundersökningsområdet markerat på fastighetskartan. Skala 1:5000.

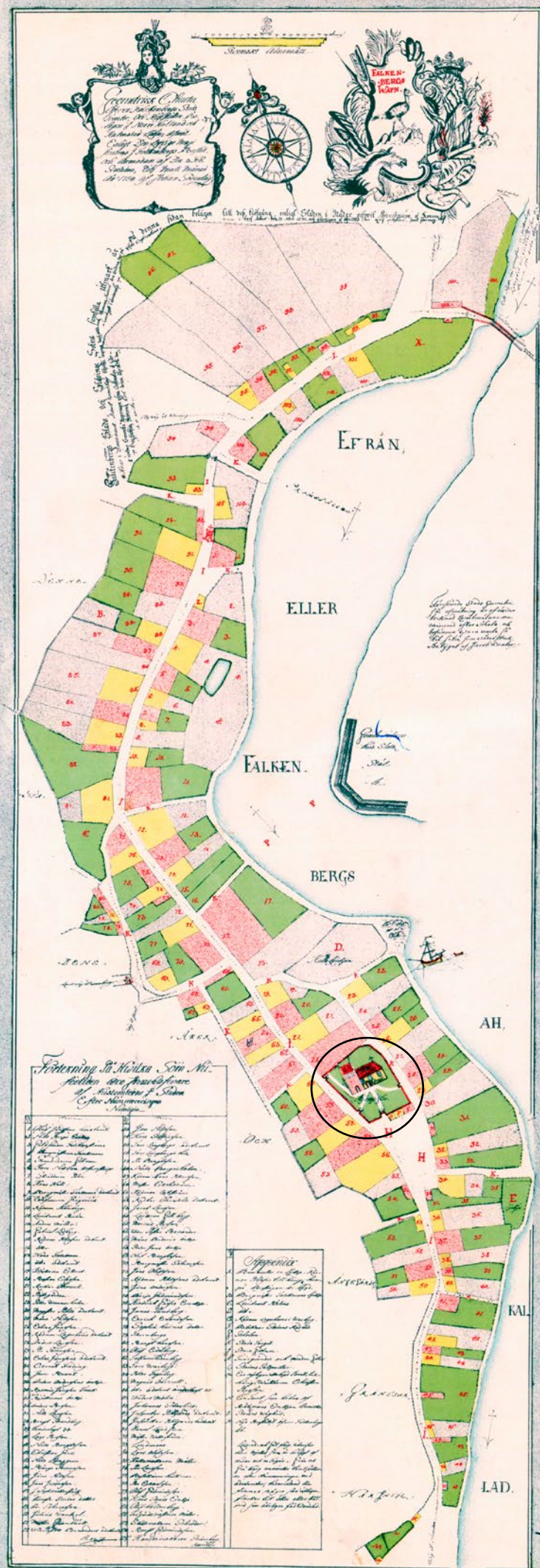
På denna karta kan en stadsbebyggelse ses, placerad som ett smalt band på bägge sidor längs med Storgatan. Från Storgatan skapades mindre tvärgator (strät) åt både öster och väster. Bebyggelsen utgjordes av kringbyggda gårdar som omgav en stensatt gårdsplan, där boningshuset var placerat ut mot gatan (Håkansson 2016 och där anförd litteratur). Dagens bebyggelse i området karaktäriseras av låg bostadsbebyggelse från 1700- och 1800-talen. Gatunätet i området härstammar från medeltiden men efter några mindre bränder i området rätades en del av gatorna ut under 1800-talet (Carlsson & Lundh 1993; Skeppstedt 2020).

Precis öster om förundersökningsområdets mittersta del finns S:t Laurentii kyrka med tillhörande kyrkogård. Kyrkan är daterad (på stilistiska grunder) till samma tid som Falkenbergshus, det vill säga slutet av 1200-tal eller tidigt 1300-tal. Kyrkan användes som stadskyrka fram till 1892, då den ersattes av en ny kyrka på en ny kyrkplats. Efter det användes den till olika ändamål, tills den efter renovering 1926–28 återinvigdes (Skeppstedt 2020).

Precis söder om S:t Laurentii kyrka och kyrkogård finns det tidigare stadstorget. Detta torg finns utritat på den äldsta stadskartan över Falkenberg. Vid torget har Falkenbergs rådhus och skola tidigare varit placerade. Dessa byggnader kan ses på Johan Söderlings karta från 1754 (fig. 4). Stadens centrum förflyttades cirka 400 meter norrut när ett nytt torg och ett nytt rådhus anlades 1760. Torget omgestaltades till en park 1881 och utökades 1988 med ett rosarium (Redin 1983; Clarke 2022; Falkenberg.se 2025).

1936 förändrades järnvägssträckningen i Falkenberg, och den nya järnvägen drogs strax söder om kyrkan och det äldre torget. Under denna grävdes en gångtunnel. Järnvägen och gångtunneln togs bort 2008, när järnvägssträckningen förändrades igen och lades utanför staden (Falkenberg.se 2025).

Fig. 4. Johan Söderlings karta över Falkenberg från 1754. S:t Laurentii kyrka finns avbildad och precis söder om denna fanns det tidigare stadstorget, rådhuset och skolan. Den långa gatan som löper i princip genom hela stadskärnan är Stora gatan (Storgatan). Förundersökningsområdet är inringat i kartan.

Varken gatusträckningarna eller tomtindelningarna verkar ha förändrats nämnvärt sedan 1600- och 1700-talen. Förundersökningsschakten placerades i dagens Storgatan, en plats som varit gatumiljö sedan 1600-tal, och troligtvis ända sedan medeltid när kyrka och torg konstruerades (Redin 1983). Det är främst den södra delen av förundersökningsområdet som har förändrats under senare tid, främst på grund av järnvägssträckningen.

RESULTAT

Vid den arkeologiska förundersökningen öppnades tre schakt till en total yta om cirka 31 kvadratmeter. I samtliga tre schakt påträffades arkeologiska lämningar i form av kulturlager. I schakt 3 påträffades även stolp- och störhål och ett par gropar, där en grop tolkades vara en recent trädgrop.

Spritt i schakten, i vissa av kulturlagren, framkom flinta. Dock bedömdes ingen av dessa vara mänskligt påverkad, därför intogs dessa ej som fynd.

Schakt 1 (OS20008)

Schakt placerat precis väster om S:t Laurentii kyrka, parallellt med kyrkogårdsmuren (fig. 2). Schaktet var strax över fem meter långt, två meter brett och grävdes ner till ett djup av 1,73 meter under nuvarande marknivå. Undergrunden bestod av rostfärgad siltig sand.

Under recenta bärlager (0–0,45 meter under nuvarande marknivå) påträffades kulturlager av olika karaktär samt en recent nedgrävning till kabel som var täckt med träplankor. Denna recenta kabelnedgrävning löpte parallellt precis intill kyrkogårdsmuren i nord-sydlig riktning. De översta kulturlagren i schaktet sluttade neråt mot väst (mot gatan), vilket kan indikera att de blivit tippade från öst mot väst. Kulturlagren påträffades från en nivå på 0,45 meter under nuvarande marknivå, ner till 1,28 meter under nuvarande marknivå. Totalt uppmätte kulturlagren en total tjocklek på 0,83 meter. Inga stolphål eller andra bebyggelseämningar kunde urskiljas i undergrunden.

Majoriteten av kulturlagren som påträffades bestod av olika typer av sandlager, med varierande tjocklek, sammansättning och karaktär (fig. 5). Dessa sandlager var relativt homogena och fyndfattiga.

Fig. 5. Kulturlagerföljden i schakt 1 (den västra schaktväggen). Mot väst. Fotonummer: 2025-41-2. Foto: Lina Dahlqvist.

Ett av kulturlagren (SL20002) som påträffades, bestod av ett relativt kompakterat lager av humös sand. Stratigrafiskt låg detta lager mellan två andra sandlager (SL20001 och SL20006). I lagret fanns enstaka stenar, vilket kan vara rester av en gatustenläggning, samt inslag av tegelkross, enstaka djurben och kalkbruk. Lagret fortsatte i den södra delen in under den recenta kabelnedgrävningen mot öst (mot kyrkogårdsmuren). I kanten mot kyrkogården kunde en koncentration av kalkbruk ses. Inslaget av tegelkross och vitt kalkbruk/murbruk i kulturlagret kan eventuellt härstamma från någon av kyrkans ombyggnationer.

Resultatet från förundersökningen 1988 påvisade liknande resultat i de två schakt som öppnades precis norr och söder om schakt 1.

Schakt 2 (OS20025)

Schakt placerat strax sydväst om S:t Laurentii kyrka, även detta parallellt med kyrkogårdsmuren (fig. 2). Schaktet var cirka 6 meter långt och mellan 1,6–2,1 meter brett och grävdes ner till 1,85 meter under nuvarande marknivå. Undergrunden bestod först av gul sand, som sedan övergick till orange sand.

Under recenta bärlager (0–0,34 meter under nuvarande marknivå) framkom kulturlager, en stenkonstruktion och en recent nedgrävning till kabel som var täckt av träplankor. Denna recenta kabelnedgrävning är fortsättningen på den som påträffades i schakt 1 och löpte parallellt precis intill kyrkogårdsmuren i nord-sydlig riktning. Den norra delen av stenkonstruktion SS20014 såg ut att ha blivit rubbad på grund av denna kabelnedgrävning.

Kulturlagren påträffades från en nivå på 0,34 meter under nuvarande marknivå, ner till 0,91 meter under nuvarande marknivå. Totalt uppmätte kulturlagren en total tjocklek på 0,57 meter (fig. 6). Inga stolphål eller andra bebyggelselämningar kunde urskiljas i undergrunden. Kulturlagerföljden var något mer komplex

Fig. 6. Kulturlagerföljden i schakt 2 (den västra schaktväggen). Mot väst. Fotonummer: 2025-41-3. Foto: Lina Dahlqvist.

i schakt 2, än i schakt 1. I schakt 2 var lagren tunnare och fler, och påvisade även en större fyndriktedom än i schakt 1 och 3.

Stenkonstruktion 20014 (fig. 7 och 8) bestod av marksten och löpte parallellt med kyrkogårdsmuren i nord-sydlig riktning. Denna tolkades vara kantsten till en äldre gatuläggning. Okulärt såg stenarna i konstruktion ut att vara något blanka och nedslitna.

Fig. 7 (överst) och 8. Stenkonstruktion 20014, närbilder på stenarna i norr samt söder, som tolkades vara kantsten till en äldre gatuläggning. Mot öst och norr. Fotonummer: 2025-41-1 och 2025-41-10. Foto: Lina Dahlqvist.

Fig. 9. Kulturlager 20015 med stenlyft, vilket indikerar rester av en tidigare gatustenläggning. Mot norr. Fotonummer: 2025-41-5. Foto: Lina Dahlqvist.

Lager SL20015 bestod av brun, humös sand med inslag av tegelkross och enstaka träkolsprickar (fig. 9). I lagret kunde spår av stenlyft iakttas. Stenlyftens gropar var fyllda av sanden från ovanliggande lager, SL20013, som bestod av ljus, homogen sand. I SL20015 påträffades även enstaka stenar, men var i övrigt relativt fyndfattigt. De enstaka fynd som påträffades bestod av keramik, rostspik, glas och kritpipsfragment. De enstaka stenarna och stenlyften indikerar rester av en tidigare gatustenläggning, troligen en del av en tidigare fas av Storgatan. Lagret påträffades cirka 0,5 meter under nuvarande marknivå och var mellan 0,04–0,05 meter tjockt.

Cirka 0,75 meter under nuvarande markyta påträffades ett 0,06–0,07 meter tjockt fyndförande kulturlager,

Fig. 10. Det fyndförande kulturlagret 20018. Mot norr. Fotonummer: 2025-41-6. Foto: Lina Dahlqvist.

SL20018 (fig. 10). Lagret bestod av något kompakterad gråbrun humös sand med inslag av träkol, tegelkross, djurben och bränd lera.

Kulturlager SL20023 bestod av grå, siltig sand, påträffades 0,83 meter under nuvarande marknivå och var 0,08 meter tjockt. I botten av detta lager framkom tegelbrockor, möjligen medeltida (dess funktion har dock inte gått att avgöra) (fig. 11), sparsamt med fragmentariska djurben samt enstaka stenar, 0,07–0,2 meter i diameter, som liknade kullersten.

Fig. 11. Möjligen medeltida tegelbrockor som påträffades i kulturlager 20023. Mot öst. Fotonummer: 2025-41-11. Foto: Lina Dahlqvist.

Schakt 3 (OS20046)

Schakt placerat vid kyrkogårdens sydvästra hörn (fig. 2). Schaktet var strax över 4 meter långt och 2 meter brett och grävdes ner till ett djup på 1,8 meter under nuvarande markyta. Undergrunden bestod först av ljusgul sand, som övergick till mer rostfärgad sand som till sist i botten av schaktet övergick till grå, siltig sand.

Under recenta bärlager (0–0,2 meter under nuvarande markyta) framkom kulturlager av olika tjocklek och karaktär, stolp- och störhål, en grop samt en recent nedgrävning. Kulturlagren påträffades från en nivå på 0,2 meter under nuvarande marknivå, ner till cirka 0,5–0,7 meter under nuvarande marknivå. Totalt uppmätte kulturlagren en tjocklek på mellan 0,3–0,5 meter (fig. 12).

Den recenta nedgrävningen, SN20044, bestod av en stor grop som var 1,3 meter lång (N–S) och 0,81 meter djup. Dess fyllning bestod av sandig jord med inslag av rötter, sot och träkol. Enligt den östra schaktprofilen, var gropens nedgrävning stratigrafiskt placerad direkt under recenta bärlager och skar de underliggande kulturlagren. Detta betyder att gropen är yngre än de underliggande kulturlagren och tolkades som en mer recent trädgrop. På flygfoto från 1960-talet, kan man urskilja att det stod träd på samma plats som den påträffade trädgropen.

En mindre grop, SN20047, framkom i den norra schaktprofilen. Denna kunde ej urskiljas i plan, utan syntes endast i schaktväggen. Gropen var 0,17 meter stor i öst-västlig riktning (måttan i nord-sydlig riktning gick ej att se) och 0,44 meter djup (fig. 13). Dess fyllning bestod av lucker mörkgrå, sotig sand, rikligt med rötter och mörka fläckar som troligen var förmultnade rötter. En sten påträffades också i fyllningen. Då den endast kunde urskiljas i profil vid avslutad schaktning, så är de stratigrafiska relationerna till de omkringliggande kulturlagren osäkra, och om den har utgjorts av ett stolphål eller om även denna är en mer recent trädgrop gick ej att avgöra inom förundersökningen.

De översta kulturlagren, SL20026 och SL20027, bestod av relativt kompakta, omrörda raseringsmassor. Dessa bestod av brun, humös sand med inslag av enstaka träkol och tegelkross. SL20026 innehöll även fåtal stenar (liknande kullersten), rikligt med småsten och bitar av asfalt. I den östra schaktkanten framkom en kabel, vilket gjorde att lagret tolkades som omrörda raseringsmassor med recenta inslag. I SL20027 påträffades ingen asfalt, och detta lager hade även inslag av sot och sparsamt med bränd lera. Den brända leran hade en koncentration i sydvästra hörnet av lagret.

Kulturlager SL20041 bestod av homogen grå, siltig sand, endast 0,05 meter tjockt. Lagret syntes endast i schaktets västra del. I samma stratigrafiska nivå som

Fig. 12. Kulturlagerföljden i schakt 3 (den östra schaktväggen). Den stora trädgropen är väl synlig. Mot öst. Fotonummer: 2025-41-4. Foto: Lina Dahlqvist.

SL20041 fanns SL20040, brungrå, något humös sand (fig. 14). SL20040 var mellan 0,09–0,2 meter tjockt (tjockast i den norra delen). I den norra delen av lagret påträffades ett fåtal större stenar, cirka 0,3–0,35 meter i diameter samt tegelbrockor. Toppen av SL20040 innehöll mer tegelkross, och tolkades i toppen vara mer infiltrerat av ovanliggande lager SL20027, och blev mer distinkt längre ner.

I SL20041 framkom ett stolphål samt fyra mindre stolp- eller störhål. Det större stolphålet (SN20031/SL20032) var cirka 0,2 meter i diameter och cirka 0,4 meter djupt. I dess fyllning påträffades två stenar, 0,15–0,2 meter stora, vilket indikerar att stolphålet varit stenskött (fig. 15). Både detta större stolphål och de fyra mindre stolp- eller störhålen var alla nedgrävda genom den grå, siltiga sanden (SL20041) ner i den sterila undergrunden.

Fig. 13. Den mindre gropan som framkom i den norra schaktväggen i schakt 3. Mot norr. Fotonummer: 2025-41-9. Foto: Lina Dahlqvist.

Fig. 14. Relationerna i plan mellan kulturlagren 20040 och 20041 samt stolphål 20031/20032. Mot söder. Fotonummer: 2025-41-7. Foto: Lina Dahlqvist.

Fig. 15. Profil av det stenskodda stolphålet 20031/20032. I detta stolphål påträffades bland annat rågkärnor och förkolnade halvor från gräart. En av rågkärnorna i stolphålets fyllning daterades till 1410–1456 efter Kristus. Mot öst. Fotonummer: 2025-41-8. Foto: Lina Dahlqvist.

Kontext	Provnr	Material	Labnr	BP	Sigma 1	Sigma 2
SL20018 (kulturlager)	1PM20020	Skalkorn	Ua-87996	349±29	1482–1522 AD (28.7 %) 1574–1628 AD (38.0 %)	1460–1464 AD (1.4 %) 1468–1523 AD (37.5 %) 1539–1635 AD (56.4 %)
SL20032 (fyllning i stolphål)	1PM20039	Råg	Ua-87997	471±29	1426–1446 AD (66.5 %)	1410–1456 AD (95.4 %)

Tabell 1. ¹⁴C-dateringar.

Analys

Två jordprover, ett från det stenskodda stolphålet i schakt 3 (SN20031/SL20032) och ett från ett kulturlager (SL20018) i schakt 2, analyserades av arkeobotaniker Stefan Gustafsson vid Arkeologikonsult (bilaga 5).

Från dessa två analyserade jordprover gjordes urplock för datering med hjälp av ¹⁴C-analys, vilken utfördes av Ångströmlaboratoriet/Tandemlaboratoriet vid Uppsala universitet (tabell 1, bilaga 6).

Fynd

Vid förundersökningen påträffades ett mindre fyndmaterial främst bestående av keramik, glas, rostspikar, djurben och kritpipsfragment. Fynden visar främst på dateringar till 1600–1900-tal. Ett par av fynden kan dock vara äldre, såsom en skärva stengods som preliminärt kan dateras till 1300–1500-tal (VM 300 141:20, påträffad i SL20027) samt en äldre skärva av yngre rödgods (VM 300 141:13, påträffad i SL20018).

Fig. 16. Röntgenbild av kniven som påträffades i kulturlager 20027. Foto: Studio Västsvensk konservering.

I SL20027 påträffades även en kniv i järn (VM 300 141:25). Denna skickades på röntgen och konservering hos Studio Västsvensk Konservering (SVK), som bekräftade att det var en kniv, vilken var eneggad och smidd (fig. 16). Då konserveringen ej är färdigställd vid tiden för publiceringen av denna rapport, saknas konserveringsrapporten som en bilaga i rapporten. Däremot finns en delrapport från SVK där konserveringsarbetet gällande kniven beskrivs kortfattat (bilaga 7).

I SL20018 påträffades fynd såsom keramik i form av två skärvor som kan härröra från bartmannkrus tillverkat i Köln/Frechen i Tyskland (VM 300 141:9), yngre rödgods bestående av skärvor från grytor och fat samt några skärvor av grönglaserat kakelugnska-kel. Även en del spik och djurben påträffades.

TOLKNINGSFÖRSLAG

De upptagna förundersökningsschakten var små till ytan, vilket till viss del har försvårat det arkeologiska tolkningsarbetet. Recenta ledningsdragningar och andra markingrepp inom förundersökningsområdet har även påverkat bevarandegraden av lämningarna negativt. De undersökta ytorna har ändå gett en viktig inblick i de arkeologiska kulturlagrens bevarandegrad, tjocklek och karaktär inom förundersökningsområdet.

Det äldre kartmaterialet från 1600- och 1700-tal påvisar att gatanätet inom de äldre delarna av Falkenbergs stad har en lång kontinuitet, där endast mindre förändringar gjorts av gatanätet (Redin 1983; Carlsson & Lundh 1993). Kulturlagrens sammansättning och karaktär, samt det kronologiskt blandade fyndmaterialet, gör det svårt att tolka och datera de enskilda kulturlagren och koppla dessa till specifika händelser.

I schakt 1 och 2 framkom främst olika typer av sandlager med varierande tjocklek, sammansättning och karaktär vilka var relativt fyndfattiga. I schakt 2 framkom dock ett sandlager med stenlyft, vilket tolkas tillhöra en stenläggning från en äldre generation av Storgatan. Dessa resultat stämmer överens med resultaten från förundersökningen 1988. I de anlagda schakten på den norra halvan av Storgatan framkom även 1988 påförda sandlager och omrörda kulturlager. I schakt 6 (1988) framkom två olika sandlager med stenavtryck, som tolkades tillhöra äldre stenläggningar. Även i schakt 5 (1988) framkom en antydan till en stenlägg-

ning, men här var spåren inte lika tydliga. Inga föremålsfynd gjordes 1988 som kunde datera kulturlagren.

Den stenkonstruktion som framkom i schakt 2, tolkas även den tillhöra en äldre generation av Storgatan. Markstenarna såg okulärt ut att vara nedslitna, troligen ett resultat av trampande fötter. Rent stratigrafiskt bedömdes sandlagret med stenavtryck ligga under stenkonstruktionen, men det är inte otänkbart att stenkonstruktionen och sandlagret med stenavtryck tillhört samma generation av gatuläggning.

Mellan de olika sandlagren framkom några mer humösa kulturlager med ett något rikare fyndmaterial. Det blandade och fragmentariska fyndmaterialet och den blandade sammansättningen och något omrörda karaktären på de humösa kulturlager som påträffades i schakten, främst i schakt 2, kan eventuellt tolkas som deponerade utjämnings- eller utfyllnadsmassor. Kulturlagrens innehåll av djurben kan även påvisa att det innehåller avfallsmaterial som kan ha hämtats från andra platser för att jämna ut marken och för markberedning. Massorna kan ha hämtats från närliggande gårdars- eller tomters bakgårdsmiljöer och då innehålla spår från odling, avfallshantering och andra aktiviteter knutna till hushållet.

Makrofossilanalysen från SL20018 i schakt 2, påvisade att kulturlagret innehöll förkolnade kärnor från skalkorn samt några fragment från sädeskorn som inte kunde artbestämmas. Detta material tolkades som hushållsavfall, och genom ¹⁴C-datering daterades ett av skalkornen till 1460–1635 efter Kristus. Fyndmaterialet tillsammans med makrofossil- och ¹⁴C-analysresultaten påvisar att kulturlagret kan tolkas som ett utjämnings- eller utfyllnadslager som är hämtat från intilliggande gårdsmiljöer, med en blandad sammansättning av innehåll och fynd. ¹⁴C-dateringen påvisar en datering till medeltid/tidigmodern tid, medan fyndmaterialet indikerar en något senare datering, runt 1600–1800-tal.

Schakt 3 innehöll andra typer av lämningar, som ej påträffades i schakt 1 eller 2. Även här förekom enstaka kulturlager, vilka är svåra att tolka och datera på grund av det blandade fyndmaterialet och något omrörda karaktären. Men under dessa kulturlager hittades stolp- och störhål, där det större stolphålet varit stenscott. Vid 1988 års förundersökning fann man även stolp- och pålhål i schakt 4 och 20, där ett av dessa varit delvis stenscott. Stolp- och pålhålen var nedgrävda

genom de underliggande lagerna och ner i den sterila sanden, vilket de påträffade stolp- och störhålen från 2025 års förundersökning också var. Stolp- och störhålen tolkas tillhöra någon form av bebyggelse eller andra typer av konstruktioner, men inga strukturer kunde rekonstrueras utifrån lämningarna på grund av den ringa storleken på schaktet.

Denna del av Storgatan rätades ut efter en brand 1845. Bebyggelselämningarna och avsaknaden av sandlager med stenavtryck tolkades enligt resultaten från 1988 att detta område varit äldre tomtmark, och efter 1845 blivit gatumark. Resultaten från förundersökningen 2025 styrker denna tolkning. 1988 påträffades inga fynd som kunde datera kulturlagren, därför gick det ej vid den undersökningen att avgöra åldern på bebyggelselämningarna i schakt 4 och 20.

Resultatet från makrofossilanalysen från fyllningen till det stenskodda stolphålet, påvisade att fyllningen innehöll gott om förkolnade kärnor från råg. Även mycket fragment från sädeskorn hittades, både råg och sådana som ej kunde artbestämmas. Förutom råg hittades förkolnade halvkor från gråärt, en föregångare till dagens gröna ärt, samt några skalfragment från hasselnöt. Gråärt var vanligt förekommande i trädgårdssodlingar, både i städerna och på landsbygden. De påträffade makrofossilerna tolkades som hushållsavfall eller förrådsfynd, och stolphål med innehåll av förkolnat växtmaterial i form av sädeskorn ingick vanligen i bostadshus, kokhus eller ekonomibyggnader. En rågkärna från stolphålets fyllning daterades till 1410–1456 efter Kristus.

Resultaten påvisar att det har varit en annan typ av aktivitet i schakt 3 i jämförelse med schakt 1 och 2. I schakt 3 finns bebyggelselämningar daterade till medeltid, vilket indikerar att området tidigare bestått av äldre tomtmark med någon form av bebyggelse, precis intill det äldre torget. Resultaten från schakt 1 och 2 påvisar spår från olika generationer av Storgatan, vilket även styrks av äldre kartmaterial och tidigare undersökningar. Förundersökningen har påvisat att det finns bevarade lämningar från medeltid och tidigmodern tid under dagens Storgatan.

PLATSENS KUNSKAPSPOTENTIAL

Sammanfattningsvis påvisar förundersökningen, samt tidigare undersökningar, att det finns stor arkeologisk potential på de ytor som ej blivit påverkade av ledningsdragningar eller andra recenta markgrepp, både i gatan och på äldre tomtmark.

Gatusträckningarna och de bebyggda tomterna kan enligt de historiska kartorna spåras tillbaka till 1600- och 1700-talet, och undersökningens resultat påvisar att det inom förundersökningens område finns bevarade lämningar daterade till medeltid och tidigmodern tid. Detta gör att man med stor sannolikhet kan anta att dagens tomter och gatumark innefattar arkeologiska lämningar från de medeltida och historiska stadstomterna och från äldre gator.

De bevarade arkeologiska lämningarna kan bidra med värdefull information för förståelsen om områdets utveckling och Falkenbergs historiska bebyggelse och markutnyttjande.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Kulturmiljö Halland förordar att arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning genomförs vid framtida markgrepp. Även alla övriga framtida markgrepp, både i gatumark och på tomtmark, stora som små, bör ske under arkeologisk kontroll då det finns stor arkeologisk potential på ytor som ej blivit påverkade av recenta ledningsdragningar eller andra markgrepp.

REFERENSER

- Carlsson, Kristina & Lundh, Göran (1993). Ärende 13. Förundersökning i Gamla och Nya Falkenberg. Ingår i: *Arkeologiska undersökningar i Falkenbergs stad 1983 – 1990*. Svedberg, Viktor & Lundqvist, Lars (red.). Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer, rapport UV 1993:2, Stockholm.
- Clarke, Malin (2022). *Falkenbergs rådhus*. Fasadrenering. Antikvarisk medverkan 2022. Rapport Kulturmiljö Halland 2022:47. Stiftelsen Hallands läns museer.
- Skeppstedt, Charlotte (2020). *S:t Laurentii kyrka. Utvändig renovering*. Antikvarisk medverkan 2020. Rapport Kulturmiljö Halland 2020:19. Stiftelsen Hallands läns museer.
- Håkansson, Anders (2016). *Kvarteret Vitan 7*. Halland, Falkenberg stad, kv. Vitan 7, RAÄ 16:1. Arkeologisk förundersökning 2016. Rapport Kulturmiljö Halland. Halmstad 2016.
- Redin, Lars (1983). *Falkenberg. Rapport Medeltidsstaden 43*. Riksantikvarieämbetet. Göteborg.

Kartmaterial

Fig. 4. Johan Söderlings karta 1754. Lantmäteriet, M12-1:7. Tryckt karta över staden. Historiska Kartor och Akter - Tryckt karta - Falkenbergs stad.

Digitala källor

Laurentiiparken med Gåsatorget - Falkenberg, hämtad 2025-02-14.

Fornsök. <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Lantmäteriet, flygfoto från cirka 1960-tal, <https://minkarta.lantmateriet.se/>, hämtad 2025-10-10.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER (FÖRUNDERÖKNING)

Länsstyrelsens beslutsnummer:	431-6467-2024
Eget diarienummer:	2024-352
Uppdragsgivare:	Falkenbergs Vatten och Renhållnings AB
Utförandetid:	28-30 januari 2025
Personal:	Lina Dahlqvist, arkeolog på Kulturmiljö Halland (projektledare) och Eirik Johansson, arkeolog på Bohusläns museum.
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Läge:	Halland, Falkenbergs kommun och stad, Falkenbergs socken, Innerstaden 3:1 och Västra Gärdet 2:1, L1997:2181. Koordinater X: 347384,24, Y: 6309120,10 (koordinater i sydvästra hörnet)
Undersökt:	15 löpmeter, 31 m ²
Dokumentation:	Schakt, arkeologiska kulturlager och lämningar har mätts in med RTK-GPS. Digital information finns tillgänglig i Intrasiprojektet Falkenberg2024352FU. Digitala fotografier har fotonummer 2025-41:1-28. Fynden förvaras på Hallands kulturhistoriska museum och allt övrigt material är arkiverat i Kulturmiljö Hallands arkiv.
Fynd:	I väntan på fyndfördelning har fynden preliminärt tilldelats VM accessionsnummer: 300 141:1-25
Prover:	Sparade prover är registrerade i fyndtabellen. Övriga prover är kastade.
Datering:	Medeltid och tidigmodern tid

BILAGOR

Bilaga 1 Schakttabell

Landskap: Halland
 Kommun: Falkenberg
 Fastighet: Innerstaden 3:1, Västra Gärdet 2:1
 Fornlämning: L1997:2181 Stadslager

Arkeologisk förundersökning 2025

Schakt nr	Intrasis-ID	Typ	Längd och bredd (m)	Djup (m)	Undergrund	Påträffade kontexter
1	20008	Schakt med indikation	5,4 x 2	1,68	Rostfärgad silt	20000, 20001, 20002, 20003, 20004, 20005, 20006, 20010, 20050
2	20025	Schakt med indikation	5,9 x 2,1	1,85	Först gul sand, sedan orange sand	20011, 20012, 20013, 20014, 20015, 20016, 20017, 20018, 20019, 20021, 20023, 20024
3	20046	Schakt med indikation	4,1 x 2	1,8	Först ljusgul sand, sedan rostfärgad sand och därunder ljusgrå siltig sand	20026, 20027, 20028, 20029, 20031, 20032, 20033, 20034, 20035, 20036, 20037, 20038, 20040, 20041, 20042, 20043, 20044, 20045, 20047, 20048

Bilaga 2 Kontexttabell

Landskap: Halland
 Kommun: Falkenberg
 Fastighet: Innerstaden 3:1, Västra Gärdet 2:1
 Fornlämning: L1997:2181 Stadslager

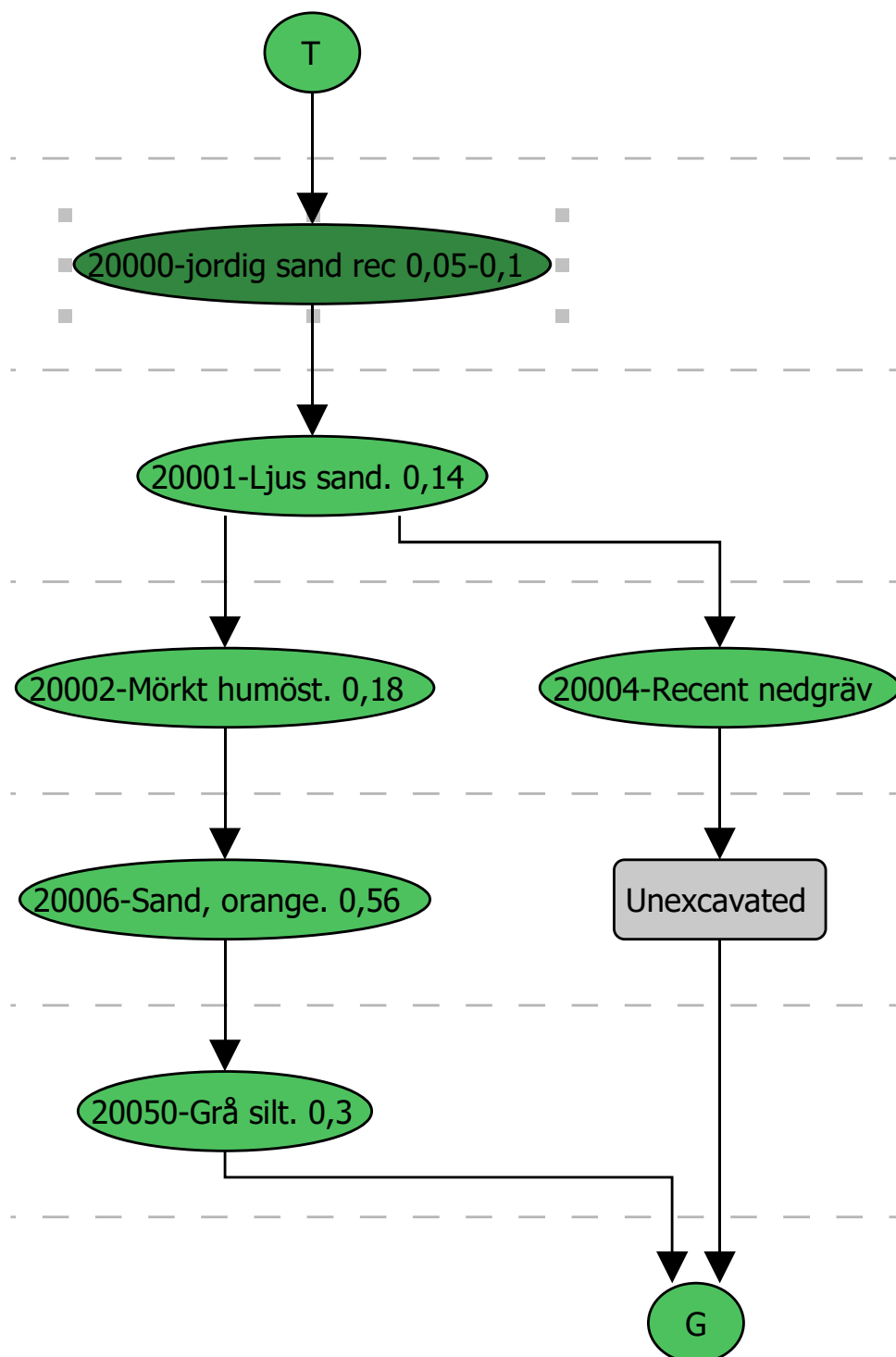
Arkeologisk förundersökning 2025

Intrasis-ID	Subclass	Beskrivning	Längd och bredd (m)	Tjocklek/djup (m)	Schakt
20000	Lager/fyllning	Omrört lager som framkom cirka 0,3 meter under nuvarande marknivå. Bestod av mörkbrun till brun humös sand uppblandat med fickor av orange, något grövre sand samt ljus, fin sand. I lagret fanns inslag av glas, tegelkross, djurben, murbruk, keramik av blandad ålder (exempelvis porslin, kritpipa) samt enstaka stenar, cirka 0,1 meter i diameter. Var cirka 0,3 meter tjockt och fanns i hela schaktet.		0,3	1
20001	Lager/fyllning	Homogen, lucker gul sand med viss tegrering av mörkare sand. Lagret sluttar ner mot väst (tjockare i väst) och tunnare ut något mot öst.		0,19	1
20002	Lager/fyllning	Heterogen, brun, relativt kompakterad humös sand med inslag av tegelkross, enstaka djurben, kalkbruk, småsten. I den undre delen av lagret skiftar färgen något mot gråbrun, inte lika humöst och frekvensen av tegelkross och småsten minskar något. I den södra schaktprofilen, under den recenta elledningen fanns en ansamling av kalkbruk (inmätt som separat kontext, 20010, men tillhör troligen detta lager). Lagret sluttar ner mot väst, och låg på en högre nivå i öst (0,5 meter under marknivå i öst, 0,65 meter under marknivå i väst).		0,18	1
20003	Träkonstruktion	Träplankor nedlagda över elledning. Löpte parallellt med kyrkogårdsmuren i nord-sydlig riktning. Fanns i både schakt 1 och 2, men mättes endast in i schakt 1. Recent.			1 och 2
20004	Nedgrävning	Nedgrävning för elledning. Löpte i nord-sydlig riktning, parallellt med kyrkogårdsmuren. Recent.			1
20005	Lager/fyllning	Fyllning till nedgrävning 20004. Recent.			1
20006	Lager/fyllning	Homogen, lucker, något lite grövre orange sand. Fåtal inslag av träkol. Inslag av något mörkare linser i lagret.		0,56	1
20010	Lager/fyllning	Ansamling av kalkbruk under recent elledning i den sydöstra delen av schakt 1. Troligen del av 20002.			1
20011	Nedgrävning	Nedgrävning för elledning. Löpte i nord-sydlig riktning, parallellt med kyrkogårdsmuren. Recent.			2
20012	Lager/fyllning	Fyllning till nedgrävning 20011. Recent.			2
20013	Lager/fyllning	Homogen, lucker, gul sand.		0,15	2
20014	Sten- tegelkonstruktion	Stenkonstruktion bestående av 0,15-0,45 meter stora markstenar. Stenkonstruktionen var 4 x 0,35 meter stor och löpte i nord-sydlig riktning, parallellt med kyrkogårdsmuren. Stenarna var något blanka och nedslitna.	4 x 0,35		2
20015	Lager/fyllning	Heterogen, brun, humös sand med inslag av tegelkross och enstaka inslag av träkol samt enstaka lösa stenar. I lagret fanns stenvavtryck, som var fyllda med överliggande sandlager (20013). I den norra delen av lagret fanns inslag av klumpar av grå, obränd lera samt något mer inslag av träkol. Denna del där det fanns inslag av lera mättes in som en egen kontext (20016), men är troligtvis en del av detta lager.		0,04	2
20016	Lager/fyllning	Heterogen, brun, något kompakterad, humös sand med inslag av grå, obränd lera, tegelkross, enstaka fnös av djurben. Fanns i den norra delen av schaktet. Inte lika markanta stenvavtryck som i 20015. Osäkert om detta är en egen kontext, eller en del av 20015.		0,04	2
20017	Lager/fyllning	Heterogen, lucker, grå siltig sand med inslag av träkol, enstaka tegelkross och enstaka djurben. Inslag av mindre linser med ljusare sand. Lagret såg ut att bestå av två olika horisonter, med inslag fläckvis av ljus sand i den mörkare, grå sanden.		0,1	2

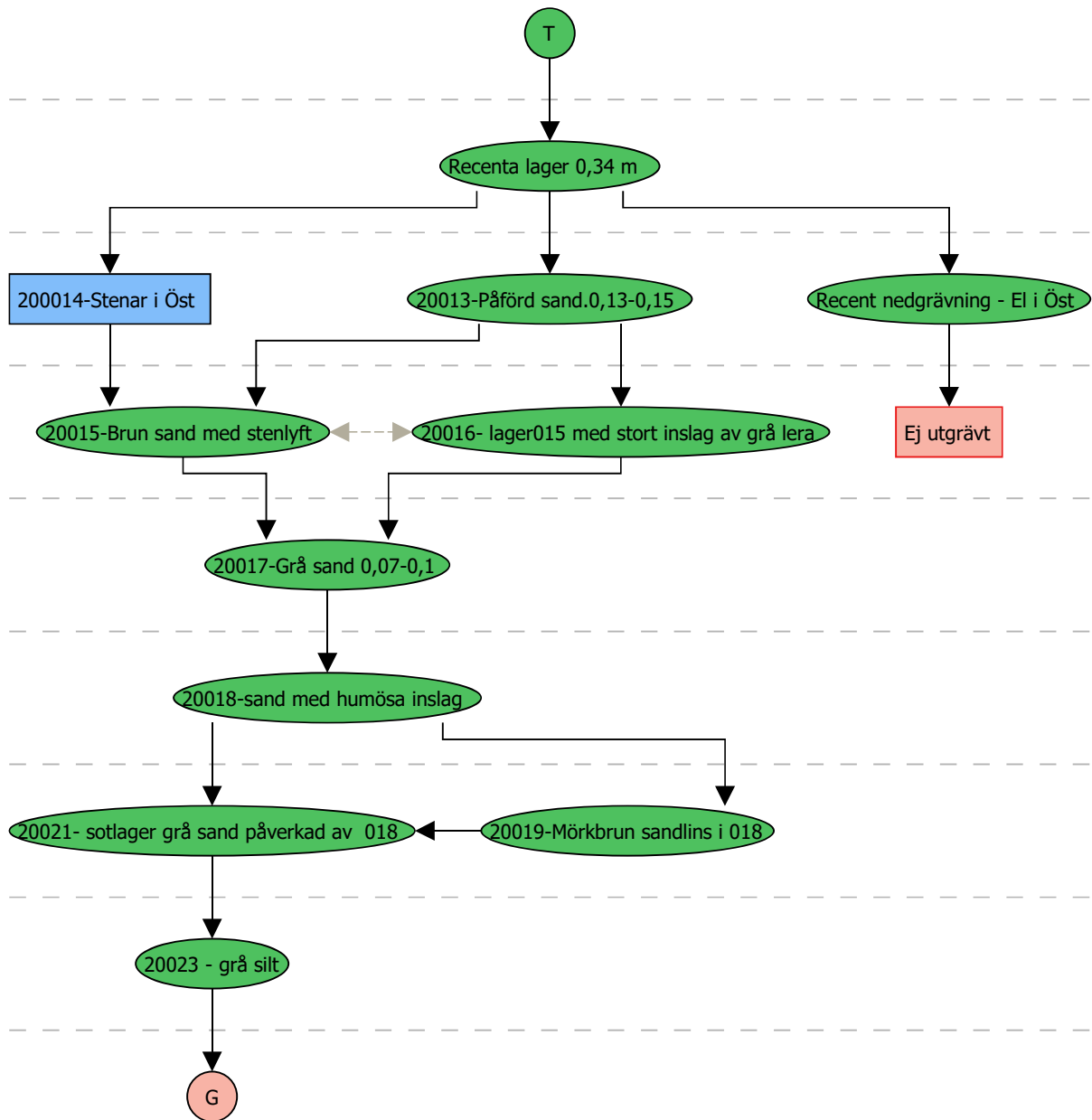
Intrasis-ID	Subclass	Beskrivning	Längd och bredd (m)	Tjocklek/djup (m)	Schakt
20018	Lager/fyllning	Heterogen, något kompakterad gråbrun humös sand med inslag av träkol, tegelkross, djurben och bränd lera. Mer fyndrikt än övriga lager. Fynden och inslaget av tegelkross minskade gradvis åt norr.		0,06	2
20019	Lager/fyllning	Relativt homogen, något kompakterad brun sand med enstaka inslag av tegelkross, träkol och grå, obränd lera. Eventuellt en sandig lins i 20018.		0,07	2
20021	Lager/fyllning	Heterogen, kompakterad, brun humös sand med inslag av svartotig humös sand, träkol, sot, tegelkross och djurben. Sotlager troligtvis påverkad av ovanliggande lager 20018.		0,05	2
20023	Lager/fyllning	Homogen, grå siltig sand med enstaka inslag av djurben och sparsamt med sten, 0,07-0,2 meter stora. Ett par av dessa större stenar liknade kullersten. Mot botten av lagret fanns det inslag av tegelbrockor.		0,08	2
20024	Lager/fyllning	Gul, lucker sand. Toppen av lagret var uppblandat fläckvis av ljusbrun sand. Inga kulturinslag kunde ses i lagret, därför tolkas det utgöra toppen av den sterila undergrunden. Vid undersökning blev sanden mer homogen och färgen skiftade till orange längre ner.		Okänt	2
20026	Lager/fyllning	Heterogen, brun, humös sand med fåtal inslag av träkol, tegelkross, kullersten och rikligt med småsten. mer kompakterad mot toppen, mer sandinslag längre ner. Innehöll bitar av asfalt. Kan utgöra ett raseringslager med recent påverkan. Lagret var tjockare i södra delen. I den nordöstra schaktprofilen påträffades en kabel, vilken låg i lagret.		0,2-0,34	3
20027	Lager/fyllning	Heterogen, relativt kompakterad, brun humös sand med inslag av sot, träkol, tegelkross och sparsamt med bränd lera. Den brända leran låg i en koncentration i den sydvästra delen av lagret.		Okänt	3
20028	Nedgrävning	Nedgrävning till kvadratisk störhål, 0,05 x 0,05 meter stort.			3
20029	Lager/fyllning	Fyllning i kvadratisk störhål 20028, bestående av homogen, gul, lucker sand. Fyllningen liknade den recenta sanden ovanför lagerna.			3
20031	Nedgrävning	Nedgrävning till stolphål, 0,2 meter i diameter. Något oregelbunden rundad form med vertikala sidor och rundad botten.		0,4	3
20032	Lager/fyllning	Fyllning i stolphål 20031, bestående av homogen, lucker mörkgrå sand. I fyllningen påträffades två stenar, 0,15-0,2 meter stora. Detta indikerar att stolphålet varit stenskott.		0,4	3
20033	Nedgrävning	Nedgrävning till runt störhål, 0,05 meter i diameter.		0,15	3
20034	Lager/fyllning	Fyllning i störhål 20033, bestående av homogen mörkgrå lucker sand.		0,15	3
20035	Nedgrävning	Nedgrävning till runt störhål, 0,05 meter i diameter.		0,15	3
20036	Lager/fyllning	Fyllning i störhål 20035, bestående av homogen, mörkgrå, lucker sand.		0,15	3
20037	Nedgrävning	Nedgrävning till halvmåneformat störhål. Nedgrävd genom SL20041.		0,15	3
20038	Lager/fyllning	Fyllning till halvmåneformat störhål. Bestod av gråsvart homogen sand, med ytterst få träkolsprickor.		0,15	3
20040	Lager/fyllning	Heterogen, kompakterad, brungrå humös sand med inslag av tegelkross, sot och träkol. Toppen av lagret var infiltrerat av ovanliggande lager 20027. I den norra delen av lagret mot botten fanns enstaka lösa stenar, 0,3-0,35 meter stora samt tegelbrockor. Lagret var tjockare i den nordvästra delen. I östra schaktprofilen löpte en recent kabel. Skarp avgränsning mot väst.		0,09-0,2	3
20041	Lager/fyllning	Homogen, lucker, grå siltig sand. Fanns i schaktets västra del, tydlig avgränsning mot öst. I detta lager blev stolp- och störhålen synliga.		0,05	3
20042	Nedgrävning	Nedgrävning till två störhål, 0,03 meter i diameter. Låg precis intill varandra, och mättes in med samma kontext-ID.		0,15	3
20043	Lager/fyllning	Fyllning i de två störhålen 20042, bestående av homogen, mörkgrå, lucker siltig sand.		0,15	3
20044	Nedgrävning	Nedgrävning till trädgrop, 1,3 meter i diameter med något oregelbundna men mestadels vertikala sidor och något konig botten. Recent.		0,81	3
20045	Lager/fyllning	Fyllning i nedgrävning 20044, bestående av lucker, gråbrun sandig jord med inslag av rötter, sot och träkol. Recent.		0,81	3

BILAGA 2

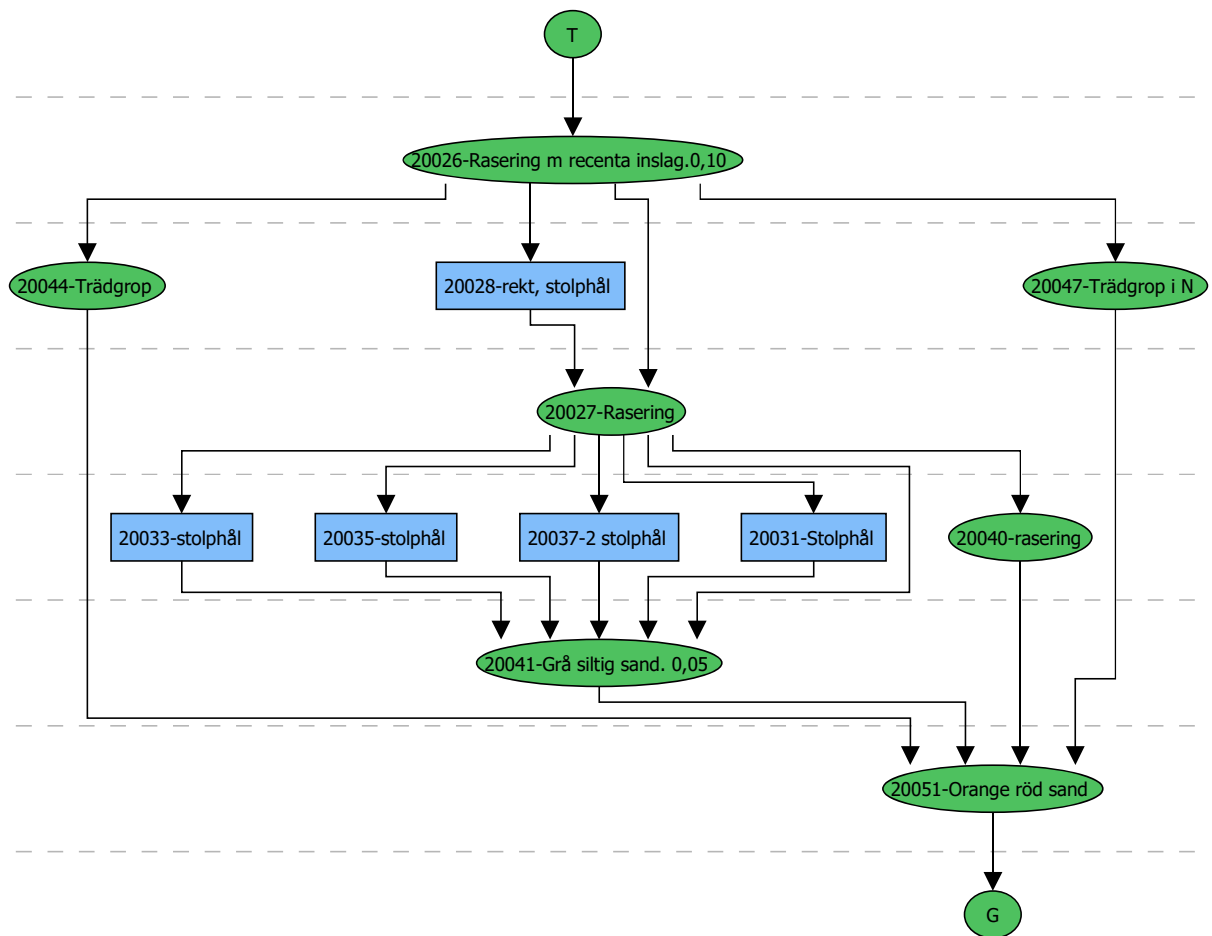
Intrasis-ID	Subclass	Beskrivning	Längd och bredd (m)	Tjocklek/ djup (m)	Schakt
20047	Nedgrävning	Nedgrävning till grop/stolphål, 0,17 meter bred (Ö-V) (längd okänd) med vertikala sidor och plan botten. Påträffades i norra schaktprofilen.		0,44	3
20048	Lager/fyllning	Fyllning i grop/stolphål 20047, bestående av homogen, lucker grå sand med inslag av sot och rikligt med rötter. Fyllningen innehöll enstaka stenar, som låg omröda i fyllningen.		0,44	3
20050	Lager/fyllning	Homogen, lucker grå siltig sand. Fåtal inslag av mörkare linser (eventuellt skapat av rötter).		0,3	1

Bilaga 3 Matriser för schakt 1–3

Schakt 1

Schakt 2

Schakt 3

Bilaga 4 Fyndlista**Accessionsnummer: VM 300 141:1–25**

Landskap: Halland

Kommun: Falkenberg

Fastighet: Innerstaden 3:1, Västra Gärdet 2:1

Fornlämning: L1997:2181 Stadslager

Arkeologisk förundersökning 2025.

Intrasid	VM 300 141:	Kontext (påträffad i)	Material	Material, spec.	Totalvikt (g)	Antal frag- ment	Fragment- eringsgrad	Fyndstatus	Beskrivning/ anmärkning	Till kon- servering	Till röntgen	Förvaring- splats
200021	1	20013	Lera	Kritpipsskaft, odeko- rerad	4,9	2	Fragment	Sparad		No	No	
200022	2	20018	Keramik	Trefotsgrytor	92,5	4	Fragment	Sparad		No	No	
200023	3	20018	Keramik	Yngre vitgods	2,5	5	Fragment	Sparad		No	No	
200024	4	20018	Keramik	Yngre rödgods	4,5	2	Fragment	Sparad		No	No	
200025	5	20018	Keramik	Kakelugnskakel	26,6	3	Fragment	Sparad		No	No	
200026	6	20018	Keramik	Yngre rödgods	14,7	2	Fragment	Sparad		No	No	
200027	7	20018	Keramik	Yngre rödgods	35	15	Fragment	Sparad		No	No	
200028	8	20018	Slagg	Slagg	58,5	2	Fragment	Gallrad		No	No	
200029	9	20018	Keramik	Stengods	9,4	4	Fragment	Sparad	Två fragment kan häröra från ett Bart- mannkrus, tillverkat i Köln/Frechen i Tys- kland.	No	No	
200030	10	20018	Metall	Spikar och nitar	68,4	8	Intakt	Gallrad		No	No	
200031	11	20018	Metall	Märta	10,2	1	Intakt	Gallrad		No	No	
200032	12	20018	Glas	Fönsterglas	1,6	2	Fragment	Gallrad		No	No	
200033	13	20018	Keramik	Äldre, yngre rödgods	4,5	1	Fragment	Sparad	Troligen äldre, yngre rödgods, 1500-tal.	No	No	
200034	14	20002	Keramik	Yngre rödgods	1,2	1	Fragment	Sparad		No	No	
200035	15	20002	Slagg	Slagg, järn	45,9	1	Fragment	Gallrad		No	No	
200038	16	20017	Keramik	Yngre rödgods	4,2	1	Fragment	Sparad		No	No	
200039	17	20021	Keramik	Yngre rödgods	4,9	2	Fragment	Sparad		No	No	
200040	18	20027	Keramik	Yngre rödgods	49,8	1	Fragment	Sparad		No	No	
200041	19	20027	Keramik	Yngre rödgods	24,8	2	Fragment	Sparad		No	No	
200042	20	20027	Keramik	Stengods	5,8	1	Fragment	Sparad	Troligtvis 1300- 1500-tal.	No	No	
200043	21	20015	Keramik	Fajans	7,6	8	Fragment	Sparad		No	No	
200044	22	20015	Glas	Glas, flaska	2,2	1	Fragment	Gallrad		No	No	
200047	23	20015	Keramik	Yngre rödgods	5,7	4	Fragment	Sparad		No	No	
200048	24	20015	Lera	Kritpipsskaft, odeko- rerade	1,6	2	Fragment	Sparad		No	No	
200051	25	20027	Metall	Kniv/dolk. Järn.	58,8	1	Intakt	Sparad	Längd: 18 cm Bredd: 2,5 cm på det bre- daste, 2,5 cm på mitten och 1 cm vid spetsen.	Yes	Yes	Konser- vator (SVK)

Bilaga 5 Makrofossilanalys, Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult

ARKEOBOTANISK ANALYS

Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Rapport 2025

Beställare: Kulturmiljö Halland Plats: L1997:2181 stadslager i Falkenberg

Inledning

Den arkeobotaniska analysen omfattade två jordprover. Proverna togs ur ett stolphål samt ett kulturlager.

Metod

Proverna floterades i vatten och det används sållet hade en maskstorlek av 0,2 millimeter. Identifieringen gjordes med hjälp av mikroskop och referenslitteratur och referenssamling (Mork 1946; Schwein-gruber 1978, 1990; www.plantatlas.eu; www.woodanatomy.ch).

Resultat

1PM20039.20032 Fyllning i stolphål

Provet innehöll gott om förkolnade kärnor från råg. Det fanns även mycket fragment från sädeskorn, i första hand från råg men även sådana som inte kunde artbestämmas.

Förutom råg hittades förkolnade halvkor från gräart. Gräart var vanligt förekommande i trädgårdsodlingar, både i städerna och på landsbygden och kan ses som en föregångare till dagens gröna ärt.

Sammantaget så tolkades innehållet som hushållsavfall eller förrådsfynd. Stolphål med innehåll av förkolnat växtmaterial i form av sädeskorn ingick vanligen i bostadshus, kokhus eller ekonomibyggnader (Gustafsson 2021 s. 45-47).

I provet hittades även några skalfragment från hasselnöt.

En rågkärna ¹⁴C-daterades till 1410-1456 efter Kristus.

1PM20020.20018 Kulturlager

Provet innehöll förkolnade kärnor från skalkorn samt några fragment från sädeskorn som inte kunde artbestämmas. Materialet tolkades som hushållsavfall.

Ett skalkorn ¹⁴C-daterades till 1460-1635 efter Kristus.

Prov nummer	20039	20020
Kontext	20032	20018
Typ	Stolphål	Kulturlager
Odlade växter		
Skalkorn		16
Råg	56	
Gräart	9	
Fragment från sädeskorn	93	5
Insamlade		
Hasselnöt (skalfragment)	11	2

Figur 1. Innehållet i de analyserade proverna.

(+) ringa förekomst, + enstaka bitar, ++ god förekomst, +++ riklig förekomst.

Referenser

Litteratur

BERGGREN, G. 1969. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council. Stockholm.

BERGGREN, G. 1981. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History. Stockholm.

GUSTAFSSON, S. 2021. Representativitet, ¹⁴C-datering och källkritik. I Evertsson, Lagerstedt och Sörman. Storgårdar, gravar och heliga hållar. Rapporter från Arkeologikonsult 2021:3168.

Digitala källor

DIGITAL PLANT ATLAS
University of Groningen
Deutsches Archäologisches Institut
<https://www.plantatlas.eu>

WOOD ANATOMY OF CENTRAL EUROPEAN SPECIES
www.woodanatomy.ch

Bilaga 6 ^{14}C -datering, Melanie Mucke, Ångströmlaboratoriet Uppsala Universitet

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Regemenstvägen 10
752 37 Uppsala

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
www.uu.se/centrum/tandemlab

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2025-05-28

Lina Dahlqvist
Kulturmiljö Halland
Tollsgatan 7
302 32 HALMSTAD

Resultat av ^{14}C datering av makrofossiler från L1997:2181, Falkenberg, Halland. (p 6841)

Förbehandling av makrofossiler:

- 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratoren förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

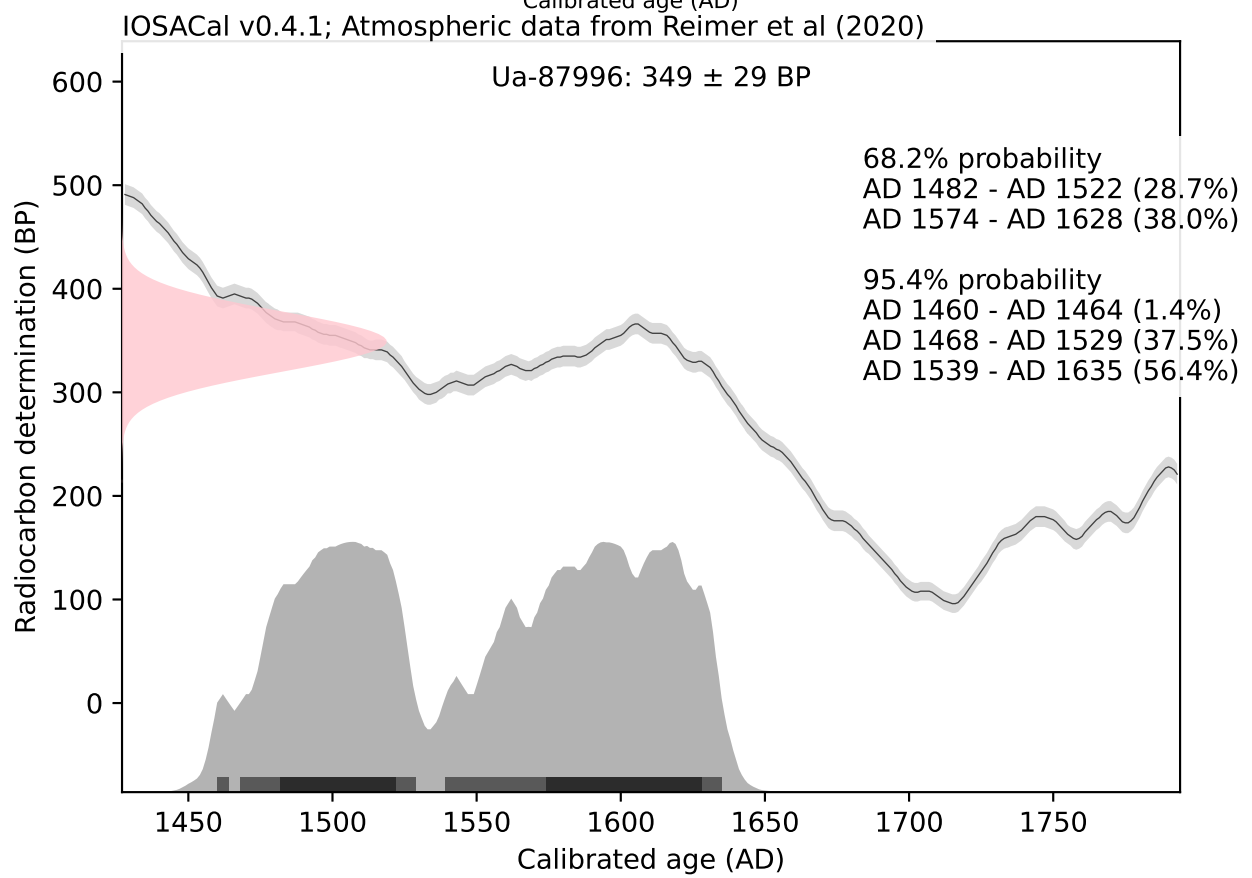
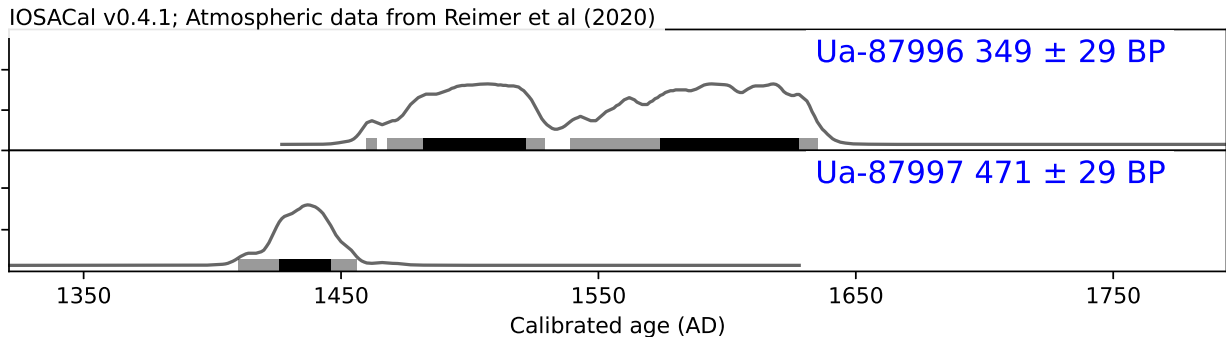
Labbnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ V-PDB}$	^{14}C ålder BP
Ua-87996	Falkenberg1PM20020.20018	–24,4	349 ± 29
Ua-87997	Falkenberg1PM20039.20032	–23,7	471 ± 29

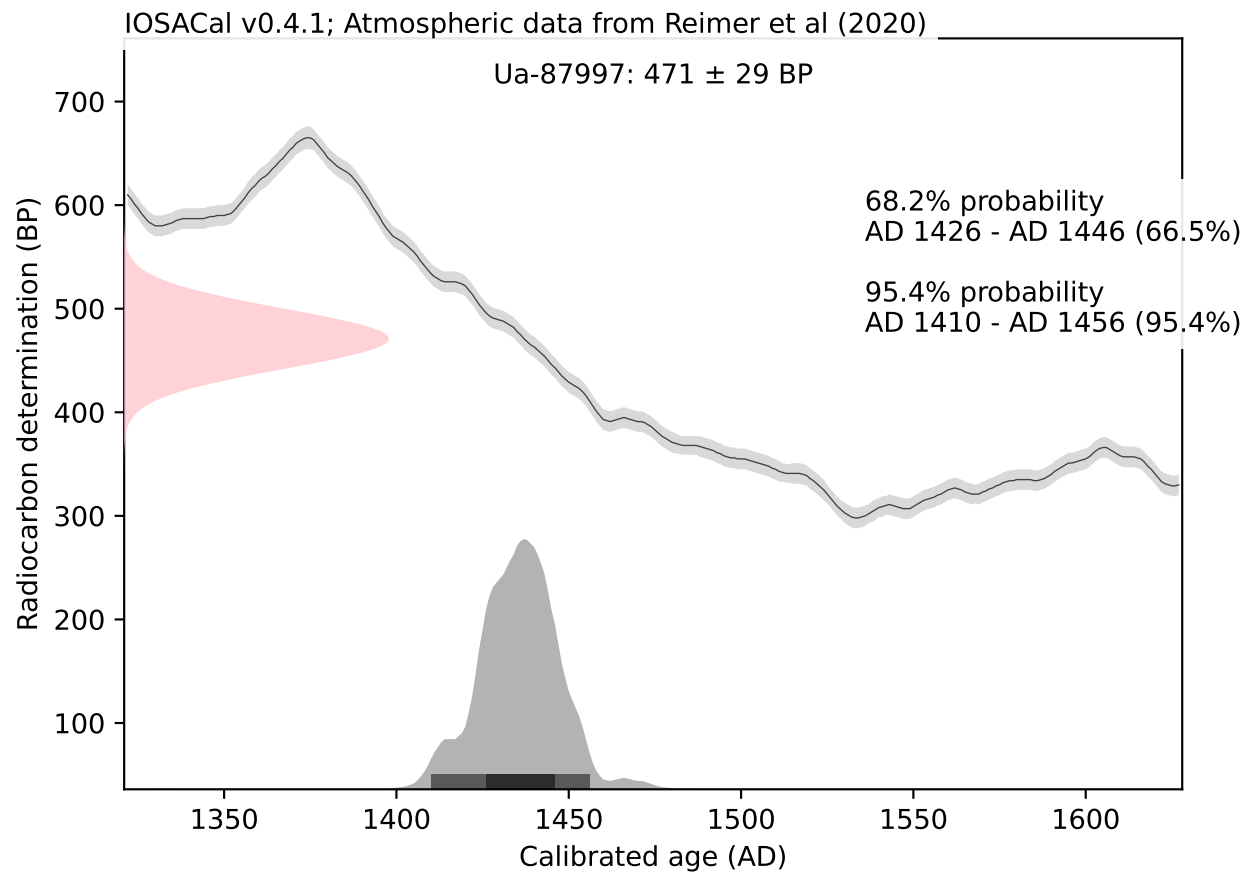
Med vänliga hälsningar

Melanie Melanie Mucke
2025.05.30
Mucke 22:03:30 +02'00'

Melanie Mucke/Daniel Primetzhof

Kalibreringskurvor

Bilaga 7 Delrapport, konservering, Studio Västsvensk Konservering

Studio Västsvensk Konservering

Kulturmiljö Halland
Lina Dahlqvist
Tollsgatan 7
302 32 Halmstad

KONSERVERINGSFÖRSLAG

<i>Diarienummer</i>	<i>Projektnummer</i>	<i>Datum åtgärdsförslag</i>
KU2025-00493	16349	2025-12-08
<i>Er referens</i>	<i>Epost</i>	<i>Telefon</i>
Lina Dahlqvist	lina.dahlqvist@museumhalland.se	073 472 21 90
<i>Vår referens</i>	<i>Epost</i>	<i>Telefon</i>
Madelene Skogbert	madelene.skogbert@vgregion.se	010-44143

Konservering av kniv från Falkenberg**Åtgärder**

Kniven av smidesjärn undersöktes okulärt och dokumenterades noga före arbetets start för identifikation och tillståndsbedömning, och röntgades även.

Frampreparering av knivens ytor skedde under arbetsmikroskop och utfördes mekaniskt. Mekanisk rengöring av järnfyndet utförs med hjälp av försiktig mikroblästring samt med handverktyg. Vid skrivande stund håller kniven på att urlakas på klorider i alkalisk vattenlösning för att minska fortsatt nedbrytning. Urlakningen avslutas när halten stabiliserats på en nivå under 5 ppm. Därefter dehydreras den i etanol följt av torkning i ugn och därefter rostskyddsbehandling.

Det färdig konserverade föremålet packas i syrafri ask som invändigt vadderas med formskuren neopolen som stöd. Förpackningen är avsedd för transport och ev. magasinering. En skriftlig konserveringsrapport med digitala foton samt råd om fortsatt förvaring och hantering medföljer det konserverade föremålet.

Konserveringsåtgärder utförs med utgångspunkt i internationell forskning och praxis gällande utrustning, metoder och kemikalier.

Fyndet skickas rekommenderat till kunden.

Bilaga 8 Fotolista**Fotonummer: 2025-41:1-28**

Landskap: Halland

Kommun: Falkenberg

Fastighet: Innerstaden 3:1, Västra Gärdet 2:1

Fornlämning: L1997:2181 Stadslager

Arkeologisk förundersökning 2025.

Fotonr	Motiv	Mot	Sign
2025-41-1	Norra delen av SS20014 i schakt 2	Ö	LD
2025-41-2	Profil schakt 1	V	LD
2025-41-3	Profil schakt 2	V	LD
2025-41-4	Profil schakt 3	Ö	LD
2025-41-5	Översikt SL20015 i schakt 2	N	LD
2025-41-6	Översikt SL20018 i schakt 2	N	LD
2025-41-7	Översikt SL20040 och SL20041 i schakt 3	S	LD
2025-41-8	Profil av stenskott stolphål SN20031/SL20032 i schakt 3	Ö	LD
2025-41-9	Profil av grop SN20047 i schakt 3	N	LD
2025-41-10	Södra delen av SS20014 i schakt 2	N	LD
2025-41-11	Tegelbrockor i SL20023 i schakt 2	Ö	LD
2025-41-12	Recenta träplankor över elkabel i schakt 1	Ö	LD
2025-41-13	Översikt SL20002 under schaktning i schakt 1	NÖ	LD
2025-41-14	Översikt SL20006 i schakt 1	S	LD
2025-41-15	Översikt schakt 1 efter undersökning	N	LD
2025-41-16	Översikt SL20015, SS20014 och träplankorna över elkabel i schakt 2	N	LD
2025-41-17	Översikt SL20017 i schakt 2	N	LD
2025-41-18	Norra delen av SS20014 i schakt 2	NÖ	LD
2025-41-19	Översikt SL20023 i schakt 2	N	LD
2025-41-20	Översikt SL20024 i schakt 2	N	LD
2025-41-21	Översikt SL20026 i schakt 3	S	LD
2025-41-22	Översikt SL20027 i schakt 3	S	LD
2025-41-23	Översikt SL20040, SL20041 och stenskott stolphål SN20031/SL20032 i plan i schakt 3	S	LD
2025-41-24	Närbild stenskott stolphål SN20031/SL20032 i plan i schakt 3	S	LD
2025-41-25	Översikt schakt 3 efter undersökning	S	LD
2025-41-26	Stolphål/grop SN20047/SL20048 i norra profilen i schakt 3	N	LD
2025-41-27	Översikt schakt 3 efter undersökning	S	LD
2025-41-28	Översikt schakt 2 efter undersökning	N	LD

Bilaga 9 Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning, Patrik Hallberg, Kulturmiljö Halland

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING I FORM
AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING 2025

ETT LÅNGT SCHAKT I STORGATAN

Hallands län, Falkenberg stad och kommun, Storgatan,
Innerstaden 3:1, L1997:2181

BAKGRUND

Inför att Falkenbergs Vatten och Renhållnings AB skulle utföra markarbeten inför nedläggning av nya rör för vatten och avlopp i Storgatan, har Kulturmiljö Halland utfört en arkeologisk schaktningsövervakning inom det planerade området i samband med markarbetet inom fornlämningen stadslager (L1997:2181).

RESULTAT OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

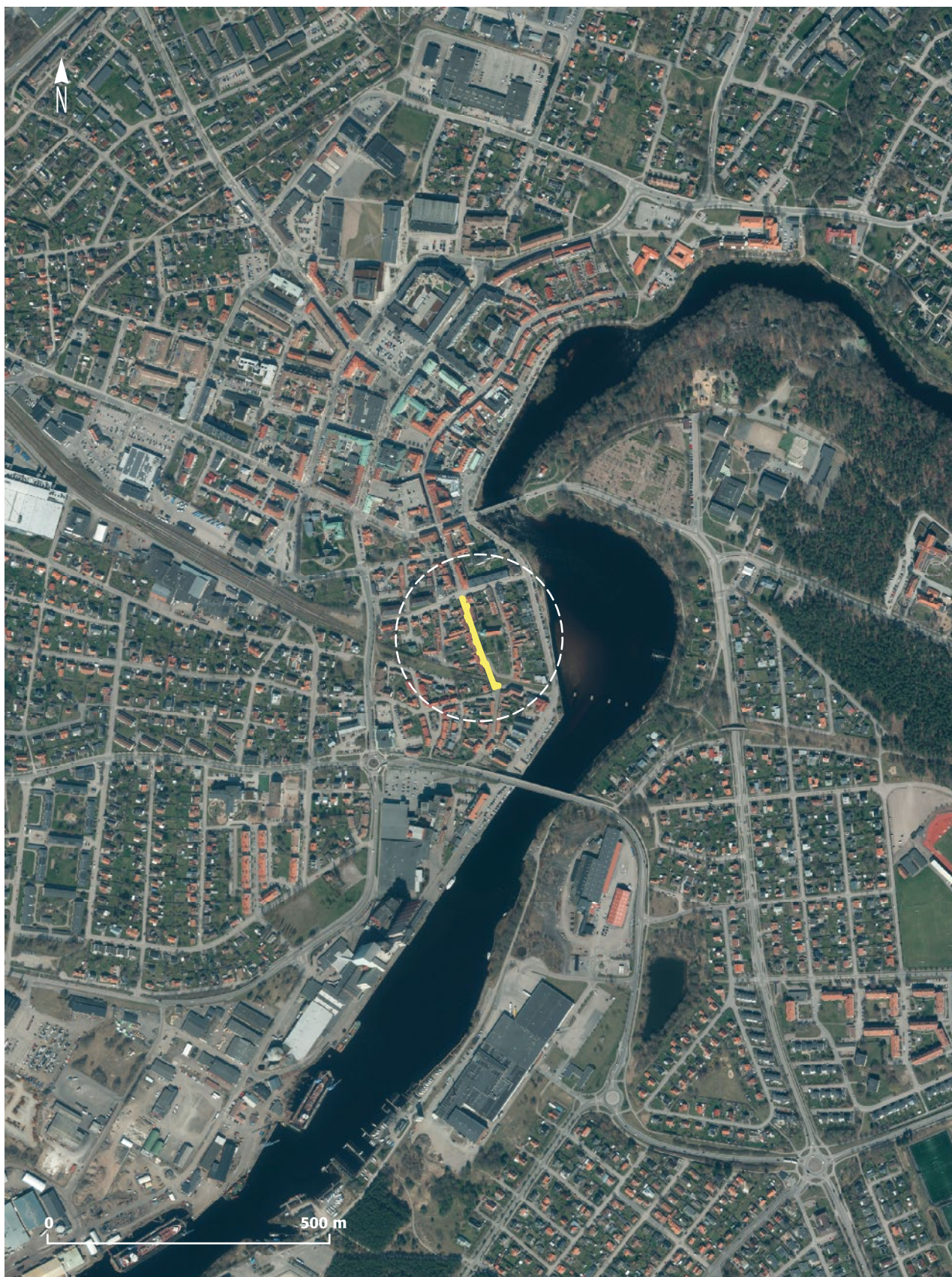
Arbetet bestod i att övervaka schaktning i samband med markarbeten för VA inom fornlämningen stadslager RAÄ Falkenberg L1997:2181. Schaktet var cirka 670 m², med en total längd av cirka 175 meter och grävdes ner till ett djup om 2 till 2,5 meter. Stora delar av schaktsträckan grävdes i äldre redan befintliga schakt, i dessa schakt finns redan både vattenavlopp, dagvatten, el- och gasledningar. Fyllningen bestod av bärlager 0–0,5 meter och sand 0,5–1,9 meter, i botten lera 1,9–2,5 meter. Botten av schaktet ligger på en höjd av cirka 3,5 meter över havet. Ett fåtal lösfynd som bitar av flaska, trefots gryta, keramik och metallring påträffades, men registrerades ej. Det påträffades inga förhistoriska lämningar eller kulturlager vid schaktningsövervakningen.

Alla inmätningar gjordes med GPS.

Förslag till fortsatta åtgärder:

Kulturmiljö Halland föreslår inga ytterligare arkeologiska insatser i ärendet.

Patrik Hallberg - Kulturmiljö Halland

Figur 1. Undersökningsområdet gulmarkerat inom fornlämning stadslager L1997:2181. Skala 1:10 000.

Figur 2. Det schaktade området markerat med gul kontur. Skala 1:1000.

Figur 3. Lösfynd påträffade vid schaktningen. (Fotonr. 2025-51-1). Foto: Patrik Hallberg.

Figur 4. Norra delen av schaktet, vid återfyllnaden. (Fotonr. 2025-51-2). Mot Ö. Foto: Patrik Hallberg.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Länsstyrelsens dnr:	1565–2025
Kulturmiljö Hallands dnr:	2025–62
Fornlämning:	L1997:2181
Uppdragsgivare:	Falkenbergs Vatten och Renhållnings AB
Utförandetid:	2025-04-03 till 2025-06-12
Personal:	Patrik Hallberg
Höjdsystem:	RH2000
Koordinatsystem:	Sweref99TM
Undersökt yta:	cirka 670 m ²
Dokumentation:	Inmätning gjord med GPS. Digital information finns tillgänglig i Intrasisprojekt Falkenberg202562F
Bilddokumentation:	2025–051: 1–2
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs
Datering:	-

**Hitta våra rapporter och
följ oss på våra sociala medier!**

**KULTURMILJÖ
HALLAND**